

// Вища освіта України. – 2014. - № 1. – С. 14-20.

С. 14

УДК 378 (1-87)

АВТОНОМІЯ ТА ЛІДЕРСТВО В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ПРОСТОРИ ВИЩОЇ ОСВІТИ

ЛУГОВИЙ Володимир Іларіонович,

доктор педагогічних наук, професор, перший віце-президент Національної академії педагогічних наук України, національний експерт з реформування вищої освіти в Україні;

КАЛАШНИКОВА Світлана Андріївна,

доктор педагогічних наук, доцент, перший заступник директора з науково-дослідної роботи, головний науковий співробітник відділу політики та врядування у вищій освіті Інституту вищої освіти НАПН України;

СЛЮСАРЕНКО Олена Миколаївна,

кандидат наук з державного управління, старший науковий співробітник, учений секретар, провідний науковий співробітник відділу політики та врядування у вищій освіті Інституту вищої освіти НАПН України;

ТАЛАНОВА Жаннета Василівна,

доктор педагогічних наук, доцент, завідувач відділу політики та врядування у вищій освіті Інституту вищої освіти НАПН України.

Проаналізовано дані щодо рівня автономії та рейтингових досягнень закладів вищої освіти 26 європейських країн, включаючи Україну. Підтверджено, що автономія, особливо академічна, організаційна та кадрова, є важливим чинником досягнення закладами високих рангових позицій за рейтингами «Таймс» і «Шанхайський». Водночас, сама по собі автономія, не доповнена іншими розвинутими складовими діяльності, зокрема, дослідницько-інноваційною, не гарантує університетської конкурентоспроможності, відтак є необхідною, але не достатньою для успішності вищої школи. Виявлено ефект автономічної синергії, за яким інтегральна автономія більш ефективна, ніж її диференціальні компоненти. Показано, що вищій освіті України бракує як автономії, окрім кадрової, так й інших ключових складових основної діяльності, насамперед дослідницько-інноваційної. Аргументована важливість досвіду Австрії стосовно розвитку автономії та вдосконалення мережі провідних університетів з огляду на доцільність подрібнення закладів вищої освіти лише в разі, якщо новоутворені заклади спроможні бути високорейтинговими.

Ключові слова: автономія, заклади вищої освіти, рейтинги, ефект автономічної синергії, Європейський простір вищої освіти.

С. 14

Постановка проблеми та її актуальність. Автономія закладів вищої освіти (далі – університети, заклади) у світовій практиці визнана необхідною умовою їхньої ефективної діяльності, відтак є трендом університетського розвитку [7; 9-13; 15]. В українській вищій освіті, що формувалася, хоча й з огляду на кращі європейські зразки, разом з тим в інших суспільно-політичних умовах, автономія за великим рахунком вважається недостатньою [4]. Отже, доцільно з'ясувати, по-перше, реальний стан автономізації вітчизняних закладів, причини її відставання порівняно з кращими зарубіжними аналогами, накреслити обґрунтовані пропозиції щодо прискорення підвищення культури університетської автономії в Україні, по-друге, зв'язок параметрів автономії та рангового статусу вищої освіти європейських країн.

Аналіз наукових праць, присвячених розв'язанню проблеми. Незважаючи на зростаючу кількість публікацій, присвячених автономії університетів, бракує праць із системним розглядом

зв'язку автономізації та досягнень вищої освіти з огляду на відповідні тенденції в Європі та світі [7; 9-13; 15].

Мета і завдання статті. Здійснити порівняльні дослідження розвитку університетської автономії та її зв'язку з досягненнями вищої освіти в Україні, Європі та сформувані науково обґрунтовані пропозиції щодо посилення автономних характеристик вітчизняних закладів вищої освіти [4; 5].

Виклад основного матеріалу.

Автономія (від грец. незалежність) – право на самоврядування, самостійне, незалежне розв'язання певних питань [1; 3; 6; 8]. Це право, його реалізація активно досліджуються, зокрема Європейською асоціацією університетів (ЄАУ), що заснована у 2001 р. як неурядова організація, налічує 850 університетів, 34 національних університетських об'єднань 47 країн і сфокусована на Європейському просторі вищої освіти (ЄПВО) та Європейському дослідницькому просторі (ЄДП) [3; 7; 9; 12; 15].

Загалом автономний статус провідних закладів уявляється природним і зрозумілим. Адже такі інституції є найбільш інтелектуально розвинутими частинами суспільства, виступають локомотивами його розвитку, відтак не потребують надто регламентуючої зовнішньої регуляції, мають високу суспільну довіру та виправдовують її [7]. Крім того, найкращі університети світу є незалежними: наприклад, з-поміж 30 топ-закладів за рейтингами «Таймс» і «Шанхайський» більшість є приватними [14; 16]. Експерти ЄАУ стверджують, що існує кореляція між рівнем автономності та ефективністю діяльності, якістю освіти, ступенем диверсифікації, успішністю інтернаціоналізації. Зокрема, інституційна автономія дає змогу університетам визначати та реалізовувати стратегічні пріоритети відповідно до своїх сильних сторін і, хоча автономія автоматично не приводить до кращої діяльності, однак є важливою необхідністю [9].

Автономія закладів вищої освіти за висновками ЄАУ має кілька вимірів – академічний, організаційний, кадровий, фінансовий [9].

До академічного виміру відносять: визначення кількості студентів; відбір студентів; упровадження та припинення програм; вибір мови навчання; вибір механізмів і провайдерів забезпечення якості; визначення змісту програм. Організаційний вимір включає: вибір процедури та критеріїв щодо призначення ректора; відставку і терміни повноважень ректорського офісу; уведення та відбір зовнішніх членів органів врядування; визначення академічної структури; утворення юридичних осіб. Кадровий вимір стосується: процедур прийому персоналу; заробітної плати; звільнення працівників; кар'єрного просування. Нарешті, фінансовий вимір передбачає: тривалість і модель фінансування; збереження залишків; запозичення грошей; запровадження плати для вітчизняних та іноземних студентів [9].

C. 16

За цими вимірами та показниками автономії в межах ЄАУ здійснюють обстеження рівня автономності закладів вищої освіти в країнах Європи за 100-бальною шкалою [9; 10]. Кількісний вираз автономних характеристик дає змогу визначити взаємозалежність автономності та досягнень вищої школи, об'єктивно схарактеризувати стан університетської автономії та її параметри за різними вимірами.

Для цього в даній статті використанні дані за результатами обстеження автономії вищих закладів освіти в 26 країнах Європи, включаючи Україну, тобто більшості європейських країн, що презентовані на семінарі «Сприяння стійкості та автономії вищих навчальних закладів» [10]. Наведені в згаданому джерелі дані по трьох землях Німеччини не враховані як такі, що не репрезентують усю країну в цілому. За університетські досягнення країн узято рангові місця за провідними міжнародними рейтингами «Таймс» і «Шанхайський» [14; 16]. Ступінь взаємозалежності характеризувався коефіцієнтом кореляції рангів Спірмена, що обчислювався за методикою, викладеною в роботі [7].

У таблиці 1 наведено систематизовані інтегральні та диференціальні (за вимірами) показники автономії вищих закладів освіти для 26-ти країн, 20-ти країн, що мають топ-заклади за рейтингами «Таймс» (19 країн) або «Шанхайський» (18 країн), 6-ти країн, що не мають

високорейтингових закладів, а також для Сполученого Королівства, Франції, Греції та України, які представляють увесь діапазон (від максимальної до мінімальної) університетської автономії.

Таблиця 1

Показники автономії та рейтингу вищої освіти 26 країн Європи

№	Країни, групи країн	Показники автономії за 100-бальною шкалою за вимірами				
		Інтегра- льна	Акаде- мічна	Органі- заційна	Кадрова	Фінан-сова
1	2	3	4	5	6	7
1.	26 країн, середнє	65	65	64	73	60
2.	20 країн з топ-закладами, <i>середнє</i>	67	66	67	72	61
3.	6 країн без топ-закладів, <i>середнє</i>	61	59	51	74	60
4.	Сполучене Королівство (1 ранг)	95	94	100	96	89
5.	Франція (3-4 ранги)	46	37	59	43	45
6.	Греція (15-17 ранги)	33	40	43	14	36
7.	Україна (без топ-закладів)	55	51	44	77	46

Таблиця 1 демонструє помірну тенденцію підвищення рівня рейтингових досягнень вищої освіти із збільшенням її автономії. Пересічно 20-країн з топ-закладами мають дещо вищу (67 балів), країни (6) без таких закладів – меншу (61 бал) автономію. На певну слабкість тенденції показує те, що до країн з високорейтинговим університетським потенціалом належать країни як з найвищим (Сполучене Королівство), так і з найнижчим (Греція) рівнем автономії закладів вищої освіти з трикратною різницею. Водночас серед країн без топ-університетського потенціалу є країни з рівнем автономії, більшим за середній (65 балів). За вимірами найвищою є кадрова автономія (73 бали), найменшою – фінансова (60 балів) за середніх і близьких між собою показників академічної (65 балів) і організаційної (64 бали) автономії. Для кадрової автономії її рівень для країн без топ-закладів (74 бали) навіть трішки більший порівняно з країнами з топ-закладами (72 бали). Це може свідчити про некритичність подальшого збільшення автономії при досягненні нею певного, достатньо високого рівня. В усіх інших випадках (академічний, організаційний та фінансовий виміри) автономія в країнах з топ-університетським потенціалом переважає: суттєво організаційна (на 16 балів) та академічна (7 балів) і несуттєво фінансова (1 бал).

Що стосується України, то вона має відносно невисокий рівень автономії вищої освіти (55 балів). При цьому рівень кадрової автономії є порівняно високим (77 балів), якому істотно поступаються рівні організаційної (44 бали), фінансової (46 балів) та академічної (51 бал) автономії. Привертає увагу високорейтингова Франція з низькою автономією вищої школи (46 балів).

Обчислення коефіцієнта кореляція рангів Спірмена для взаємозалежності автономії та рангу вищої школи країн з топ-університетським потенціалом також засвідчує слабкість вищезгаданої тенденції (див. таблицю 2). Рангова університетська позиція країни за рейтингом «Таймс» з'ясувалася за методикою рейтингу «Шанхайський» [14], тобто враховувалися і найвищі університетські досягнення, і кількість топ-закладів у країні.

Таблиця 2

Кореляція параметрів автономії та рейтингу вищої освіти 20 європейських країн з топ-закладами

№	Кількість країн за рейтингами, (критичне значення коефіцієнта кореляції)	Коефіцієнт кореляції рангів Спірмена за вимірами автономії				
		Інтегра- льна	Акаде- мічна	Органі- заційна	Кадрова	Фінан-сова
1	2	3	4	5	6	7
1.	19 країн, рейтинг «Таймс», ($K_{кр} = 0,39$)	0,27	0,10	0,23	0,15	0,31
2.	18 країн, рейтинг «Шанхайський»,	0,51	0,34	0,36	0,42	0,31

($K_{кр} = 0,40$)					
---------------------	--	--	--	--	--

З таблиці 2 видно, що в разі рейтингу «Таймс» кореляція позитивна, слабка і не є вірогідною з ймовірністю 0,95 для всіх вимірів автономії: інтегральної, академічної, організаційної, кадрової та фінансової. У випадку рейтингу «Шанхайський» кореляція також позитивна, слабка і для інтегральної та кадрової автономії є вірогідною. Звертає увагу факт, що за останнім рейтингом кореляція для інтегральної автономії є достовірною і перевершує кореляцію для диференціальних складових автономії за окремими вимірами. Це може означати прояв синергійного ефекту, коли результуюче ціле (інтегральна автономія) більше за окремі частини (академічну, організаційну, кадрову та фінансову автономію), що його складають.

У таблиці 3 наведено коефіцієнти кореляції рангів Спірмена для попарної взаємозалежності окремих складових автономії за певними вимірами.

С. 17

Таблиця 3

**Кореляція параметрів автономії вищих закладів освіти
за різними вимірами для 26 країн Європи**

№	Вимір автономії	Коефіцієнт кореляції рангів Спірмена за вимірами автономії ($K_{кр} = 0,33$)		
		Організаційна	Кадрова	Фінансова
1	2	3	4	5
1.	Академічна	0,36	0,42	0,24
2.	Організаційна		0,40	0,41
3.	Кадрова			0,46

З таблиці 3 неважко бачити, що різні диференціальні (за вимірами) автономії позитивно, приблизно однаково слабо (K_c варіює від 0,36 до 0,46), але вірогідно, корелюють між собою, за виключенням пари «академічна – фінансова» автономія ($K_c = 0,24$ за $K_{кр} = 0,33$).

Вищезазначені висновки за загальноєвропейськими обстеженнями можна перевірити на прикладі окремої країни – Австрії, у якій у 2002 р. була законом (Акт про університети) проголошена та з 2004 р. реально вступила в дію повна (за виключенням прийому студентів) автономія університетів [11; 13]. Саме в цей період стали публікуватися дані про топ-університети за рейтингами «Таймс» (з 2004 р.) та «Шанхайський» (з 2003 р.) [14; 16]. Тобто можна прослідкувати вплив автономії австрійських університетів на їх світові ранги впродовж від 2003 (2004) до 2013 рр.

У таблиці 4 наведено динаміку рангових позицій університетів Австрії за рейтингом «Таймс», який до 2010 р. включно визначав 200 найкращих університетів, а з 2011 р. – 400 топ-закладів [16].

С. 18

Таблиця 4

Рангові місця університетів Австрії за рейтингом «Таймс» у 2004-2013 рр.

№	Університет	Рангові місця за роками									
		2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1.	Університет Відня	94	65	87	85-87	115	132-133	195	139	162-163	170-171
2.	Віденський університет технології	77	86	138					301-350	251-275	226-250
3.	Університет Інсбрука	164	165	186				187-188	201-225	201-225	201-225
4.	Університет Граца								251-275	301-350	351-400
5.	Університет								251-	301-	351-

	Лінца								275	350	400
6.	Медичний університет Відня									301- 350	251- 275

З таблиці 4 видно, що у 2004-2007 рр. два австрійські топ-заклади (Університет Відня та Віденський університет технології) ще перебували в першій сотні найкращих закладів, однак, починаючи з 2008 р., незважаючи на фактичне розширення їхньої автономії у 2004 р., погіршили позиції за рейтингом «Таймс». Таку ситуацію могла зумовити реструктуризація провідних університетів Австрії, шляхом виділення у 2004 р. трьох медичних університетів – Медичного університету Відня, Медичного університету Інсбрука, Медичного університету Граца. На користь такого припущення свідчить і динаміка рангових позицій австрійських університетів за рейтингом «Шанхайський», який визначає 500 найкращих закладів [14], як це показано в таблиці 5.

Таблиця 5

**Рангові місця університетів Австрії за рейтингом «Шанхайський»
у 2003-2013 рр.**

№	Університет	Рангові місця за роками										
		2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1.	Університет Відня	84-85	86-87	85	151-200	151-202	152-200	152-200	151-200	151-200	151-200	151-200
2.	Університет Інсбрука	201-250	202-301	203-300	201-300	305-402	303-401	201-302	201-300	201-300	201-300	201-300
3.	Університет Граца	251-300	202-301	301-400	301-400	305-402	303-401	303-401	301-400	301-400	401-500	401-500
4.	Віденський університет технології	251-300	302-403	301-400	301-400	403-501	402-503	402-501	401-500	401-500	401-500	401-500
5.	Медичний університет Інсбрука		404-502	401-500	401-500	403-501	402-503	402-501	301-400	301-400	401-500	401-500
6.	Медичний університет Граца			401-500	401-500	403-501	402-503	402-501	301-400	401-500	401-500	401-500
7.	Медичний університет Відня				201-300	203-304	201-302	201-302	201-300	201-300	201-300	201-300

С. 19

У таблиці 6 показано зміну переліку і рангових позицій європейських країн за наявністю топ-закладів у першій сотні місць за рейтингом «Шанхайський» з 2003 по 2013 рр. [14].

Таблиця 6

**Перелік і рангові позиції країн Європи за наявністю топ-закладів
на 1-100 місцях за рейтингом «Шанхайський» у 2003 та 2013 рр.**

Місце	2003 р.		2013 р.	
	Країна	Заклади	Країна	Заклади
1	2	3	4	5
1.	Сполучене Королівство	9	Сполучене Королівство	9
2.	Німеччина	5	Швейцарія	4
3.	Швейцарія	3	Німеччина	4
4.	Швеція	3	Франція	4
5.	Нідерланди	3	Нідерланди	3
6.	Франція	2	Швеція	3
7.	Норвегія	1	Данія	2
8.	Данія	1	Бельгія	1
9.	Італія	1	Норвегія	1
10.	Фінляндія	1	Фінляндія	1

11.	Австрія	1	Росія	1
12.	Бельгія	1		

З таблиці 6 видно, що за право, по-перше, бути представленим, а по-друге, посісти гідне місце в групі перших 100 закладів за рейтингом «Шанхайський» існує конкуренція, не всі країни її витримують. Вийшли з цього переліку Австрія у 2006 р. та Італія у 2007 р., натомість увійшла Росія у 2004 р., випадала Бельгія у 2004-2009 рр. Порівняно з 2003 р. у 2013 р. кількість країн у такому переліку зменшилася з 12 до 11 (із 16 країн першої сотні місць та загалом 43 країн за цим рейтингом), хоча частка європейських топ-закладів у цій групі зросла з 31 до 33 %. Розширення автономії університетів Австрії у 2002-2004 рр. не забезпечило заклади від виходу із групи 100 найкращих. Частково це можна пояснити, як зазначалося, виділенням у 2004 р. з Університету Відня, Університету Інсбрука та Університету Граца окремих високорейтингових медичних університетів.

Загалом за 11-річний період значно посили свої позиції такі європейські країни, як Франція (з 6-го до 4-го місця) та Бельгія (з 12-го до 8-го місця). Погіршилося становище Швеції (з 4-го до 6-го місця) та Норвегії (з 7-го до 9-го місця). Стабільно утримує лідерську позицію з істотним відривом Сполучене Королівство (1-ше місце), університети цієї країни характеризуються високим ступенем автономії, мають й інші (наприклад, дослідницько-інноваційні [7]) переваги. Завдяки таким іншим, зокрема дослідницько-інноваційним, перевагам університети Франції, маючи невисоку автономію, у цілому обіймають високі рейтингові позиції.

Висновки та рекомендації.

Аналіз даних щодо рівня автономії та рейтингових досягнень закладів вищої освіти 26 європейських країн, включаючи Україну, дає підстави зробити наступні висновки.

По-перше, автономія, особливо академічна, організаційна та кадрова, є важливим чинником досягнення університетами високих рангових позицій за провідними міжнародними рейтингами «Таймс» і «Шанхайський».

По-друге, сама по собі автономія, не доповнена іншими розвинутими складовими діяльності, зокрема, дослідницько-інноваційною, не спроможна гарантувати конкурентоспроможність закладів вищої освіти. Інакше, автономія є необхідною, але не достатньою умовою успішної діяльності вищої школи.

По-третє, порівняння інтегральної автономії та її диференціальних компонентів (академічної, організаційної, кадрової, фінансової) виявляє ефект автономічної синергії, за якого інтегральна автономія більш впливова, ніж її диференціальні компоненти.

С. 20

По-четверте, вищій освіті України, бракує як автономії, окрім кадрової, так й інших ключових складових основної діяльності, насамперед дослідницько-інноваційної [2; 4; 7].

По-п'яте, важливий для України досвід Австрії щодо розвитку автономії та вдосконалення мережі провідних університетів свідчить про те, що подібнення закладів вищої освіти є виправданим лише за умови, якщо новоутворені університети спроможні також бути високорейтинговими.

Література

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) [Текст] / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. – 1728 с.

2. Луговий В. Якість вищої освіти: виклик для України [Текст] / Луговий В. І., Таланова Ж. В. // Вища освіта України: Тематичний випуск «Європейська інтеграція вищої освіти України у контексті Болонського процесу». У 2-х т. Т. 1. – 2012. – № 3 (додаток 2). – 134 с. – С. 5–9.

3. Національний освітній глосарій: вища освіта [Текст] / авт.-укл.: І. І. Бабин, Я. Я. Болюбаш, А. А. Гармаш й ін.; за ред. Д. В. Табачника і В. Г. Кременя. – К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2011. – 100 с.

4. Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2013 році : Щорічне Послання Президента України до Верховної Ради України [Текст] – К. : НІСД, 2013. – 576 с. – С. 149–184.
5. Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року: Указ Презид. України від 25 черв. 2013 р. № 344 [Текст] // Уряд. кур'єр. – 2013. – 4 лип. – № 117.
6. Словник іншомовних слів [Текст] / За ред. чл.-кор. АН УРСР О.С.Мельничука. – К.: Гол. ред. Укр. рад. енци., 1977. – 776 с.
7. *Таланова Ж. В.* Докторська підготовка у світі та Україні: монографія [Текст] / Ж. В. Таланова. – К.: Міленіум, 2010. – 476 с.
8. Тлумачний словник української мови [Electronic resource]. – URL: <http://eslovník.com/>.
9. *Estermann T.* Setting the context: University Autonomy & Funding in Europe: ATHENA Workshop Ukraine “Fostering Sustainable and Autonomous Higher Education Institutions”, 6 November 2013 [Electronic resource]. – URL: <http://www.eua.be/events/past/2013/ATHENA-Workshop-Ukraine/Presentations.aspx>.
10. *Estermann T.* The State of University Autonomy in Ukraine: an external analysis: ATHENA Workshop Ukraine “Fostering Sustainable and Autonomous Higher Education Institutions”, 6 November 2013 [Electronic resource]. – URL: <http://www.eua.be/events/past/2013/ATHENA-Workshop-Ukraine/Presentations.aspx>.
11. *Freismuth E.* Developing autonomy and funding reforms at system level – an example from Austria: ATHENA Workshop Ukraine “Fostering Sustainable and Autonomous Higher Education Institutions”, 6 November 2013 [Electronic resource]. – URL: <http://www.eua.be/events/past/2013/ATHENA-Workshop-Ukraine/Presentations.aspx>.
12. Making the Most of Our Potential: Consolidating the European Higher Education Area. Bucharest Communiqué of EHEA Ministerial Conference, 26-27 April, 2012 [Electronic resource]. – URL: <http://www.ehea.info>.
13. *Mettinger A.* Higher Education Governance in Austria: II Міжнародна конференція «Європейська інтеграція вищої освіти України в контексті Болонського процесу», 7 листопада 2013 р., м. Київ, Україна [Electronic resource]. – URL: http://www.ihed.org.ua/images/pdf/7_11_2013_1.pdf.
14. The Academic Ranking of World Universities. Shanghai Jiao Tong University in China [Electronic resource]. – URL: <http://www.arwu.org/>.
15. The Bologna Process 2020 – The European Higher Education Area in the new decade. Communiqué of the Conference of European Ministers Responsible for Higher Education. Leuven and Louvain-la-Neuve, 28-29 April 2009 [Electronic resource]. – URL: <http://www.bologna2009benelux.org/>.
16. THE World University Rankings [Electronic resource]. – URL: <http://www.timeshighereducation.co.uk/>.

AUTONOMY AND LEADERSHIP IN THE EUROPEAN HIGHER EDUCATION AREA.

Volodymyr Lugovyy, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Member of National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, First Vice-President, NAPS of Ukraine;

Svitlana Kalashnikova, Doctor of Pedagogical Sciences, Associated Professor, First Deputy Director on Scientific and Research, Institute of Higher Education, NAPS of Ukraine;

Olena Slyusarenko, Candidate of Sciences in Public Administration, Senior Researcher, Academic Secretary, Institute of Higher Education, NAPS of Ukraine;

Zhanna Talanova, Doctor of Pedagogical Sciences, Associated Professor, Head of the Policy and Governance in Higher Education Department, Institute of Higher Education, NAPS of Ukraine.

The data on the autonomy level and ranking achievements of 26 European countries' higher education institutions, including Ukrainian, are analyzed. It is confirmed that autonomy, especially academic, organizational and staffing, is an important factor in achieving top ranking positions in the “Times” and “Shanghai” rankings. However autonomy itself, not supplemented by other developed components of institution's activities, including research and innovational, does not guarantee university's competitiveness and therefore is necessary, but not sufficient, for higher school success.

Autonomy synergy effect is found out; according to it integral autonomy is more effective than its differential components. It is shown that higher education in Ukraine lacks both autonomy, except staffing, as well as other key components of institution's core activities, especially research and innovational. The importance of Austrian experience concerning autonomy development and leading universities network improvement is argued taking into consideration the expediency of higher education institutions dividing only if newly created institutions are able to be top-ranked.

Key words: autonomy, higher education institutions, rankings, autonomy synergy effect, European Higher Education Area.